

AİLEDEN TOPLUMA ŞİDDETİN ANATOMİSİ: İstanbul Sahnelerinde DENNIS KELLY

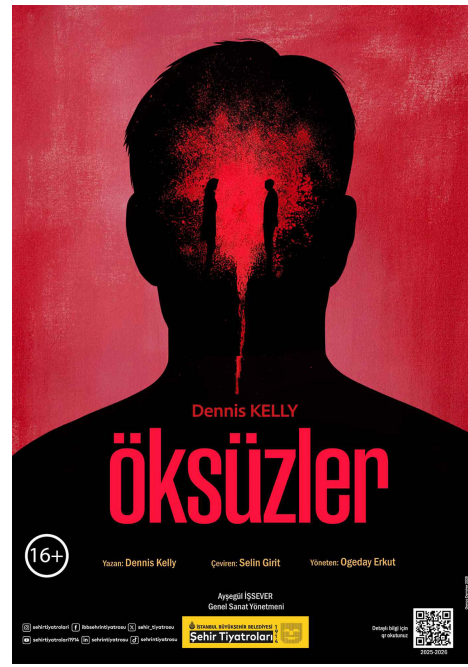
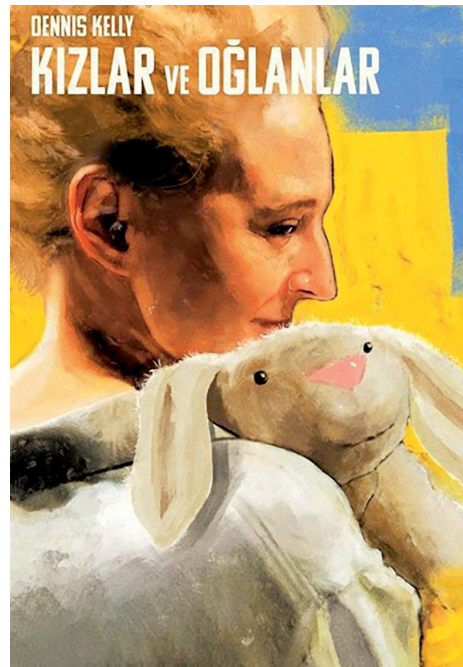
Arş. Gör. Büşra Erdurucan
İKÜ İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü

İrlanda asıllı İngiliz oyun yazarı Dennis Kelly, oyunlarında çağdaş tiyatrodaki sık sık karşımıza çıkan sınıf, travma, şiddet gibi konuları işler ve eleştirmenler tarafından 21. yüzyılın önemli ve çok yönlü oyun yazarlarından biri olarak görülür. Oyunlarının Türkiye'deki prodüksiyonlarından anlaşılacağı gibi, Kelly bazı oyunlarında İngiltere'ye ait problemlere değiniyor olsa da, dokunduğu meseleler dünya çapında geçerlidir. Kelly'nin *Kızlar ve Oğlanlar* isimli oyunu Oyun Atölyesi'nde, *Öksüzler* ise Şehir Tiyatroları'nda sergileniyor. İki oyun da şiddet ve suç temalarını anlatı yoluyla izleyiciye sunuyor.

Kızlar ve Oğlanlar

Kızlar ve Oğlanlar oyunu Medea trajedisini uyarlar. Medea, uğruna ailesini ve memleketini karşısına aldığı Jason tarafından terk edilince, ondan intikam almak üzere Jason'ın yeni eşini ve kendi çocuklarını öldürür. Oyunda Jason'ın hislerine yer verilse de, esas vurgu Medea'nın motivasyonları ve deneyimleri üzerinedir. Medea fi gurü ise, güçlü kadın imgesinin kalpsizlik, kötülük ve intikamla özdeşleştirilmesinin örneklerinden biridir. Ancak Dennis Kelly'nin uyarlamasında bu dinamik tersine çevrilmiştir. İsimsiz kadın anlatıcı, kurban konumundadır. Muharrem Özcan'ın yönettiği ve Zeynep Dinsel'in oynadığı monolog formundaki bu oyun, karakterin yer yer eğlenceli ve nükteli anlatımı ile eşikle tanışma sürecini, kariyerinde yükselişini ve evliliklerinin çöküşünü işler. Ara ara anlatıcı kızı ve oğluyla konuşur ve çocukları oradaymışçasına davranır. Oyunun kırılma noktası ise anlatıcının izleyiciye dönerek "Burada olmadıklarını biliyorum." dediği andır. O noktadan sonra oyun karanlık bir tarafa çekilir ve anlatıcıyı kıskanan ve gitmesine dayanamayan eşinin çocuklarını öldürdüğünü öğreniriz. Geleneksel anlatılarda böyle bir vahşet kadın karakterle özdeşleştirilmiş olsa da, Kelly'nin oyunu esas toplumsal problemin erkek şiddeti olduğunun altını çizer. Karaktere isim verilmemesi ise anlatıcının deneyiminin toplumdaki kadınların konumuna uyarlanabilir olduğunu

Çağdaş tiyatronun önemli isimlerinden Dennis Kelly, *Kızlar ve Oğlanlar* ile *Öksüzler* oyunlarında şiddeti ve suçu sahnede göstermek yerine anlatı yoluyla kuruyor; aile içi ilişkilerden toplumsal erkeklik, ırkçılık ve ataerkiye uzanan karanlık bir yüzleşmeyi İstanbul izleyicisiyle buluşturuyor.

gösterir. Anlatıcı, insanın özünde iyi olduğunu ve insan hayatının kutsallığının çoğunlukça içselleştirilmiş bir tutum olduğunu vurgular ve o an orada kendisine bir şey olsa bütün izleyicilerin yardımı koşacağını savunur. İzleyiciye bunun hatırlatılması ise yaşanan trajedinin ne kadar akıl almaz olduğunu bize bir kez daha hatırlatır. Sonuç olarak, erkek şiddeti ve kırılan erkekliğin insanı özünden dahi koparmasını eleştirir oyun.

Öksüzler

Öksüzler oyununda ise şiddet anlatı yoluyla manipüle edilerek işlenir. Helen (İpek Uğuz) ve Danny (Ogeday Erkut) romantik bir kutlama yapmaya hazırlanırken Helen'in kardeşi Liam (Ersin Bağcıoğlu) üstü kanlarla kaplı olarak çıkagelir. İlk olarak yaşadıkları tehlikeli mahallede yerde yatan yaralı bir çocuğa sanıldığını söyler. Helen polise haber vermek iste-

yen Danny'ye önceden sabıkası bulunan Liam'ı korumak için engel olur. Liam daha sonra kendisine saldıran bir Asyalı çocukla kavga ettiğini söyler. Bir süre önce bir grup çocuk tarafından saldırıya uğrayan Danny'nin de böylece intikamını aldığını söyler. Ancak en son Liam itiraf eder ki "Pakistanlı, Arap, terörist!" diye bağırarak kurbana kendi saldırmıştır. Hala kardeşini korumak isteyen Helen, Danny'den kurbanı polise gitmemesi için tehdit etmesini ister. Danny'nin mantıklı ve doğru şekilde davranmak istemesi ise Helen tarafından "korkaklık;" adalete olan inancı ise "safalık" olarak yorumlanır. Bunun üzerine Danny, Liam'ın arkadaşının kulübesinde rehin tuttuğu kurbana bir görünür. Liam'ın kurbanın bütün vücuduna kesikler attığını, onu bağladığını, kulübede benzin olduğunu yani Liam'ın kurbanı yakmaya niyetlendiğini anlatır. Ve kurban Danny'ye saldıran Asyalı çocuklardan değil,

olaylarla alakası olmadığı ima edilen Müslüman bir adamdır. Tehdit altında hisseden beyaz İngiliz karakterler toplumsal şiddete hem zihniyetleri hem de davranışları ile zemin hazırlar. Olay anında Danny de adamı tehdit eder, hatta alına silah dayayacak kadar ileri gider. Şartlar sağlandığında ve güçlü bir pozisyona gelindiğinde şiddete meyletmenin ne kadar kolay olduğu böylece ortaya çıkar. Oyunun sonunda Helen Liam'ın yaptıklarının intikamla bir alakası olmadığını anlar ve sonuna kadar koruduğu, hiç bırakmadığı kardeşini hayatından çıkarır. Her şeye kaldığı yerden devam edeceklerine inanmak isteyen Helen, kürtaj olma kararından vazgeçer. Ancak bu sefer Danny değişmiştir ve oyun çiftin, kürtaj kararını kastederek, "Evet! Hayır!" bağırışları içinde sona erer. Toplumsal şiddet ailenin de sonunu getirmiştir.

Dennis Kelly'nin oyunları, aile trajedileri üzerinden toplumsal ölçüde şiddet ve suçun yaygınlığını ve etkilerini işler. 1990'larda Sarah Kane, Mark Ravenhill, Martin McDonagh gibi isimlerin oyunları popüler olan, şiddet ve cinselliği sahnede açıkça sergileyen "suratına tiyatro" (in-yer-face theatre) akımına dahil oyunların aksine, bu temalar Dennis Kelly'nin adı geçen oyunlarında seyirciye gerek kurbanların gerek faillerin anlatıları üzerinden iletilir. *Kızlar ve Oğlanlar* oyununda bu tutum anlatıcı ile izleyici arasında samimi bir bağ kurulmasına ve toplumsal bir mesele olan erkek şiddetinin birey üzerindeki etkisini işlemesine olanak sağlar. *Öksüzler* ise hikayenin gerçeğine bizi yavaş bir şekilde götürür; anlatılının gerçek olmayabileceğini bize gösterir ve insanın içindeki kötülüğün adım adım ortaya çıktığı bir örgü izler. Ataerki, ırkçılık gibi toplumsal problemleri aile ve bireyler üzerinden işleyen Kelly'nin oyunları, evrensel temaları ile İstanbul'daki izleyiciler için de güncelliğini korumaktadır.